

ВІДГУК

офіціального опонента, доктора медичних наук, професора

Герасименка Олександра Івановича

на дисертаційну роботу Воронова Вячеслава Таріеловича «**Судово-медична оцінка причинно-наслідкових зв'язків між утворенням травми та несприятливими наслідками**», подану до спеціалізованої вченої ради Д 64.600.03 при Харківському національному медичному університеті МОЗ України на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.25 – судова медицина.

Актуальність роботи. В науковій літературі на сьогоднішній день та окремих напрямках судово-медичної експертної діяльності відсутні нормативна, методична та інформаційно-регулятивна база. Так, не визначена нормативна база позначення причинності стосовно різного виду травм, наприклад: механічної травми, механічної асфіксії внаслідок повішення та утоплення, гострого отруєння етиловим алкоголем тощо. Не розкриті окремі закономірності між судово-медичними об'єктами (процесами, подіями) залежно від механізму травмування. Відсутнє наукове обґрунтування судово-медичних оцінок закономірних зв'язків між подіями з відносно легкою травмою, але тяжкими наслідками. Не визначена судово-медична оцінка конкуруючих причинних чинників стосовно утворення одного наслідку – тілесного ушкодження. Не розроблена судово-медична етіологічна діагностика таких травм, які нерідко спричиняють неоднозначні оцінки в практиці судово-медичної експертизи: базального субарахноїдального крововиливу, відкритого отороченого перелому діяфіза довгої трубчасті кістки, механічної травми, яка комбінована із зараженням правцем тощо.

Об'єктивна та обґрунтована судово-медична інформація щодо причинного взаємозв'язку між процесами травмування та їх наслідками зумовлена актуальною потребою суспільства у об'єктивному судочинстві. На підставі чіткого визначення у висновку судово-медичної експертизи причинного зв'язку, правоохоронні органи та суди надають юридичну кваліфікацію правопорушенням проти життя та здоров'я громадян, відповідно до чинного законодавства України.

На сьогодні є невирішені теоретично та не апробовані на практиці групи питань судово-медичної експертизи (СМЕ), які створюють у висновках експертів протиріччя та є предметом багатолітніх дискусій. Тому спрямування дисертаційної роботи на визначення судово-медичних критеріїв щодо причинної діагностики судово-медичних об'єктів, видової належності та причинної оцінки закономірних зв'язків в травматичному процесі утворення тілесного ушкодження і несприятливих наслідків шляхом логіко-ретроспективного причинно-системного аналізу є перспективним для розробки концепції диференціювання і систематизації умов, станів, причин, приводів у судово-медичній експертизі.

Представлена робота розширяє шляхи щодо забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою

на максимальне використання досягнень сучасної науки.

Метою дослідження є оптимізація оцінок судово-медичних об'єктів у причинно-наслідкових зв'язках процесу утворення травми, ускладнень та летальних наслідків за допомогою причинно-системного моделювання.

Для вирішення мети дисертантом поставлено та досягнуто наступні завдання:

1. Дослідити в літературних джерелах, а також архівних матеріалах «Висновків експертів» та «Актів судово-медичного дослідження трупів» підходи спеціалістів до аналізу об'єктів в ПНЗ з утворенням травми, ускладнень і летального наслідку, а також використання методів та засобів загальної методології.

2. Обґрунтувати вибір із загальної популяції насильницької смерті групи травм з найбільшою інформаційною значущістю в причинно-наслідковому відношенні.

3. Виявити з використанням системного підходу матеріальні основи існування та функціонування в СМЕ системної моделі повної причини травми, обґрунтувати метод логіко-ретроспективного причинно-системного моделювання та розробити раціональний метод репродукції (ілюстрації) моделей судово-медичних об'єктів в залежності травматичного процесу.

4. Визначити у судово-медичних об'єктів релевантні якості, які є діагностичними критеріями об'єктних детермінантів: причини, умов, станів, приводу в залежностях травматичного процесу.

5. Розробити кількісні характеристики критеріїв діагностики об'єктних детермінантів за допомогою інформаційно-ентропійної моделі.

6. Визначити діагностичні критерії видів залежності: ПНЗ, ОЗ, СЗ, ІЗ та унормувати їх взаємні відносини за допомогою інформаційного аналізу.

7. Конструювати еволюційні часові та просторові позачасові моделі залежності механічної травми та обґрунтувати в СМЕ конкуренцію причинних факторів в багатозначній залежності та основи однозначного спричинення.

8. Розробити в багатоланковому ланцюгу залежності між об'єктами травматичного процесу правила ретроспективного причинно-системного моделювання на прикладах моделей залежності щодо походження: базального субарахноїдального крововиливу, перелому діафіза довгої трубчатой кістки, механічної травми, що комбінується із розвитком правцю, екстракції зуба у хворого на гемофілію, перелому кісток носу в зв'язку з летальним наслідком та інших травматичних процесів.

9. Запропонувати теоретичні підстави для класифікації причинної залежності у процесі утворення травми, ускладнень та летальних наслідків.

Об'єкт дослідження: визначені судово-медичні об'єкти (події, процеси) у причинно-наслідковому зв'язку між утворенням травми, ускладнень та летальними наслідками.

Предмет дослідження: діагностика процесу причинно-наслідкового утворення об'єктами судово-медичної експертизи травми, ускладнень та летального наслідку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри патологічної анатомії, судової медицини та права Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова МОЗ України «Судово-медична діагностика механічної травми з використанням технологічних систем обробки цифрових зображень» (№ державної реєстрації 0114U004132).

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів. Наукова новизна даної наукової праці продиктована новим підходом до вирішення поставлених задач. Автор підійшов до її вирішення проведенням логіко-ретроспективного причинно-системного аналізу.

Дисертантом запропоновано новий напрямок методологічної концепції диференціювання і систематизації умов, станів, причин, приводів – детермінантів-критеріїв щодо верифікації і оцінки певних видів закономірних зв'язків та розкрито принцип структурного ізоморфізму між системою релевантних об'єктів та системою детермінантів повної причини тілесного ушкодження.

Вперше розроблена модель системи релевантних об'єктів-детермінантів, що формують повну причину тілесного ушкодження, і розкритий матеріальний механізм закономірності зворотної конгруентності щодо напрямку та інтенсивності взаємовпливу системних об'єктів.

Опрацьовано судово-медичний експертний алгоритм шляхом системного підходу до ретроспективного ортодоксального причинного аналізу утворення травм та ускладнень.

Вперше в судово-медичній експертизі науково обґрунтоване існування в реальній дійсності багатьох причин однієї й тієї ж травми та розкриті підстави конкуренції причин тілесного ушкодження в залежності від ієрархічного рівня або еволюційного моделювання експертом моделі залежності.

Перспективне значення для науки та практики. З метою систематизації закономірних зв'язків обраної популяції механічних тілесних ушкоджень автор використовував у якості підстав анатомічні, клінічні та клініко-анатомічні властивості фактичного терміну патогенезу травми. Вперше здійснена кількісна перевірка новоствореної системи, виходячи з рівня детермінованості за допомогою інформаційно-ентропійної моделі, яка свідчить про високу вірогідність вибору природних підстав утвореної системи класифікації. Автором запропонована доцільність екстраполяції цього методу кількісної оцінки системи класифікації відносно інших закономірних зв'язків у травматичних процесах.

Об'єднане причинно-системне моделювання створило новий напрям у методології судово-медичного експертного проектування та моделювання закономірних зв'язків травматичного процесу. Значимість даного методу базується на поясненні відомих у сучасній науці матеріальних підстав, а також механізму причинного породження травми, через реалізацію закономірності зворотної конгруентності між умовами системи повної причини – вперше з позицій системного підходу в теорії судово-медичної експертизи.

Закономірність зворотної конгруентності інтенсивності та напряму дій детермінантів відкриває можливості судово-медичної експертної діагностики етіологічних та патогенетичних об'єктів - носіїв відправних умов системи повної причини тілесного ушкодження.

Дисертантом створена та запропонована в практичну діяльність судово-медичних експертів єдина методологічна база детермінантів (умов, станів, причин, приводів) з метою верифікації та оцінки детермінованих зв'язків, що фундують утворення тілесного ушкодження та патокінез подальшого травмування. Запропонована та впроваджена в судово-медичну теорію і практику методика квазіформальної репродукції даних ретроспективного моделювання за допомогою текстового і табличного відображення, котра апробована у випадках механічної травми в опублікованих статтях.

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях. За темою дисертації опубліковано 47 робіт – 37 статей, а також 10 тез за матеріалами виступів на міжнародних конференціях, конгресах. Серед статей: 27 опубліковані у виданнях України і 4 - в закордонних. 13 робіт представлені в фахових виданнях за судово-медичним профілем; 6 статей надруковані у журналах, внесених до міжнародних наукових індексованих баз Google scholar, Index Copernicus, РІНЦ. 10 статей отримали свідоцтва авторського права та опубліковані в офіційних бюлетенях «Авторське право та суміжні права» Державної служби інтелектуальної власності України. 1 робота опублікована в методичних рекомендаціях Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України «Судово-медична діагностика смертельних отруень етиловим алкоголем», розділ «Конкуренція між причинами смерті».

Дисертація викладена українською мовою та побудована за загально прийнятим планом, добре спланована, включає Вступ, 8 розділів та 26 підрозділів основного змісту роботи. Розділи за змістом розміщені логічно та віддзеркалюють зміст і головні положення дисертації, аналіз і узагальнення результатів дослідження, висновки, практичні рекомендації, список використаної літератури, додатки. Об'єм роботи складає 359 сторінок.

У вступі автор аргументовано та логічно обґрунтовує актуальність теми дисертації, її теоретичне і практичне значення, чітко формулює мету і завдання дослідження, розкриває нові положення, які впливають з результатів роботи.

У першому розділі дисертації подано аналітичний огляд наукової літератури за темою дисертації. Здобувачем в рамках доступних літературних джерел проведено науковий пошук, послідовно і детально проаналізована література, що дало змогу її узагальнити і критично осмислити. Цей розділ складається з чотирьох підрозділів, що полегшує його сприйняття. Кожний підрозділ закінчується аргументованим резюме, що узагальнює зміст і підкреслює питання, які потребують подальшого дослідження.

У другому розділі «Матеріал і методи дослідження» дана характеристика досліджених об'єктів та застосованих методів дослідження. Матеріалом були 3725 спостережень. Достовірність спостережень матеріалу підтверджена статистично з використанням комп'ютерних технологій. Методи викладені

ретельно, з врахуванням як апробованих модулів, так і інноваційних, які вимагають доказів і перевірок. Наприклад, автор доводить доцільність інформаційно-ентропійної моделі, яка підтверджує регулюючу роль провідних детермінантів (умов, причин, станів) та визначає їх інформаційну характеристику. Ця математична модель використана автором у роботі неодноразово у випадках аналізу типу вірогідності організованих систем об'єктів. Робота базується на значному кількісно та якісно репрезентативному матеріалі, що досліджувався. Застосовані автором методи дослідження адекватні меті та завданням дослідження і відповідають сучасному рівню методичного забезпечення роботи.

У третьому розділі виконано аналітичний огляд літературних джерел стосовно загальної методології в сучасних працях учених, доведено методологічні підстави, які визначають підстави аналізу судово-медичних об'єктів залежно від характеру травмування.

У четвертому-восьмому розділах викладені результати власних досліджень. В кінці кожного наведено резюме та перелік авторських публікацій.

У дев'ятому розділі представлено аналіз та обговорення результатів дослідження. Розглянуті перспективи продовження досліджень та впровадження результатів в практику.

Важливим відправним напрямком досліджень представляється з'ясування матеріальної сутності та системного механізму породження тілесного ушкодження і ускладнень – запропонована автором концепція закономірності зворотної конгруентності створює підстави для вирішення ряду практичних завдань в судово-медичній експертизі, наприклад, пояснення феномена багатопричинності або ретроспективного передбачення властивостей відправних об'єктів повної причини травми.

Висновки викладені конкретно, вони достатньо обґрунтовані й достовірні. У преамбулі, як це передбачено вимогами ДАК України, оцінено стан виконаної роботи. Висновки в дисертації повністю відповідають меті та завданням завданнями дослідження.

Зауваження

Зауважень принципового характеру до дисертації немає.

Запитання до пошукувача

1. Яка достовірність запропонованого методу аналізу причинно-наслідкових зв'язків між причиною та наслідком травми.
2. Чи можливо створити комп'ютерну програму аналізу причинно-наслідкових зв'язків для використання судово-медичними експертами в практичній діяльності, якщо можливо, то чому вона не створена.
3. Чи можливе застосування запропонованої методики аналізу причинно-наслідкових зв'язків у інших випадках травмування, окрім випадків наведених у дисертації (наприклад, падіння зі значної висоти, ступінчасте

падіння, транспортна травма, отруєння чадним газом, вибухова травма тощо).

Висновок

Дисертація Воронова Вячеслава Тарієловича «Судово-медична оцінка причинно-наслідкових зв'язків між утворенням травми та несприятливими наслідками», є завершеним, виконаним самостійно науковим дослідженням, яке має незаперечне наукове та практичне значення для судово-медичної експертизи та судової медицини в цілому щодо вирішення важливої проблеми з поліпшення оцінка причинно-наслідкових зв'язків між утворенням травми та несприятливими наслідками.

За науковою новизною, актуальністю, теоретичною та практичною цінністю дисертація Воронова Вячеслава Тарієловича «Судово-медична оцінка причинно-наслідкових зв'язків між утворенням травми та несприятливими наслідками» за спеціальністю 14.01.25 – судова медицина відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» Постанови Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року (в чинній редакції) щодо докторських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.25 – судова медицина.

Офіційний опонент

професор кафедри судової медицини, патоморфології та гістології
Донецького національного медичного університету МОЗ України
доктор медичних наук, професор

10.04.2019

[Signature]
О.І. Герасименко

